

Штучний інтелект в освіті та науці: організаційно-правове регулювання

Сучасне використання штучного інтелекту (далі – ШІ) в освіті та науці відкриває нові можливості для розвитку цих сфер, проте водночас створює необхідність належного правового регулювання та організаційної адаптації. ШІ поступово займає стабільне місце в нашому житті, його використання надто швидко розповсюджується в усіх сферах діяльності, змінюючи підходи та спрощуючи вирішення деяких задач. Разом з тим, слід зазначити, що застосування ШІ в науці та освіті може мати як переваги, так і недоліки, про що зазначають вітчизняні та зарубіжні вчені, що досліджували використання ШІ в різних галузях науки. Так, використання ШІ може допомогти на певних етапах наукового дослідження, проте виникають ризики щодо плагіату, недотримання академічної доброчесності та високих стандартів етики. Проблема плагіату та запобігання йому в дослідницькому та публікаційному процесі досягла високого ступеня актуальності, особливо з використанням програм і сервісів ШІ. Наріжним каменем у підтримці строгості та достовірності наукових публікацій є процес рецензування, що передбачає ретельну перевірку статті експертами у відповідній галузі, які оцінюють її достовірність, значущість та оригінальність. У цьому світлі інструменти ШІ можуть стати потужними союзниками в підвищенні ефективності та результативності процесу експертного оцінювання. Так, ШІ може допомогти рецензентам, автоматизуючи відбір статей, виявляючи потенційні проблеми, пов'язані з етикою, доброчесністю або якістю, а також сприяючи більш цілеспрямованому і конструктивному рецензуванню експертами-людьми. ШІ може допомогти редакторам і рецензентам уникнути ризику плагіату, ідентифікуючи схожість речень і даних. Це допомагає уточнити зміст, підвищити якість кінцевої публікації, а в деяких випадках прискорити загальний цикл рецензування. Разом з тим, слід на загальнодержавному, офіційному рівні визначити найбільш ефективні інструменти ШІ, які можна використовувати для перевірки та ідентифікації, як плагіату, так і тексту, який сформовано з допомогою ШІ, щоб уникнути недостовірності результатів при перевірці та рецензуванні.

Використання інструментів ШІ для написання статей або заявок на гранти також може суттєво вплинути на освіту молодих дослідників і молодих фахівців. Це є небезпечним, оскільки спричиняє низку проблем: порушення прав інтелектуальної власності, можливий плагіат, відносну свободу дослідників від колег та інституцій, а також невизначеність або легітимність кореспондентських зв'язків [2]. Інтеграція ШІ у створення контенту створює складні дилеми щодо авторства та внеску [4]. Дійсно, відрізнити людський інтелектуальний внесок від контенту, створеного ШІ, не тільки важливо, але й складно. Невирішення даної проблеми може призвести до порушення прав інтелектуальної власності. Повинні бути створені та прийняті як на загальнодержавному рівні, так і на локальному єдині правила щодо використання ШІ, його ідентифікації – в університетах

та інших наукових та навчальних установах. Так, в Європейському Союзі прийнято Закон про штучний інтелект (далі – Закон про ШІ), що «є першою правовою базою щодо ШІ у світі, яка розглядає ризики ШІ та має провідну роль у світі та Європі, являється частиною ширшого пакету політичних заходів для підтримки розвитку надійного ШІ, який також включає інноваційний пакет штучного інтелекту та скоординований план щодо ШІ. Метою нових правил є сприяння надійному ШІ в Європі та за її межами, гарантуючи, що системи ШІ поважають основні права, безпеку та етичні принципи, а також ураховуючи ризики його використання» [1], в тому числі в науці та освіті. Відповідно до ст. 25 Закону про ШІ, будь-яка дослідницька та дослідно-конструкторська діяльність повинна здійснюватися відповідно до визнаних етичних і професійних стандартів наукових досліджень і повинна проводитися відповідно до чинного законодавства ЄС [3]. Освітня або професійна підготовка, яка може визначати доступ до освіти, є сферою високого ризику використання ШІ [1]. Тож, в Україні, щоб вирішити проблеми використання ШІ, вкрай необхідна розробка і впровадження передових і надійних інструментів виявлення плагіату, спеціально пристосованих для аналізу контенту, створеного ШІ. Такі інструменти повинні вмільо розрізнати оригінальні тексти, випадкову схожість і відвертий плагіат у працях, створених за допомогою ШІ.

Можна зробити висновок, що використання штучного інтелекту все ще знаходиться на ранніх стадіях і потребує подальшого розвитку та перевірки. Найбільш перспективними заходами щодо зменшення плагіату в довгостроковій перспективі є сприяння чесності шляхом прийняття студентами, серед яких є майбутні дослідники, цінностей академічної культури.

Таким чином, прийняття закону про правила використання ШІ в усіх сферах суспільного життя, прийняття відповідних локальних актів в закладах освіти, що встановлюють правила використання та виявлення ШІ є важливими кроками в напрямку дотримання академічної доброчесності, етичних правил в освіті та науці, законодавства про авторські права.

Література

1. AI ACT. European Commission. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/regulatory-framework-ai>
2. Ariyaratne S., Iyengar K.P., Nischal N. *et al.* A comparison of ChatGPT-generated articles with human-written articles. *Skeletal Radiol.* 52, 1755–1758 (2023). <https://doi.org/10.1007/s00256-023-04340-5>
3. Artificial Intelligence Act: Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32024R1689>
4. Koo M. The Importance of Proper Use of ChatGPT in Medical Writing. <https://pubs.rsna.org/doi/full/10.1148/radiol.230312>

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**